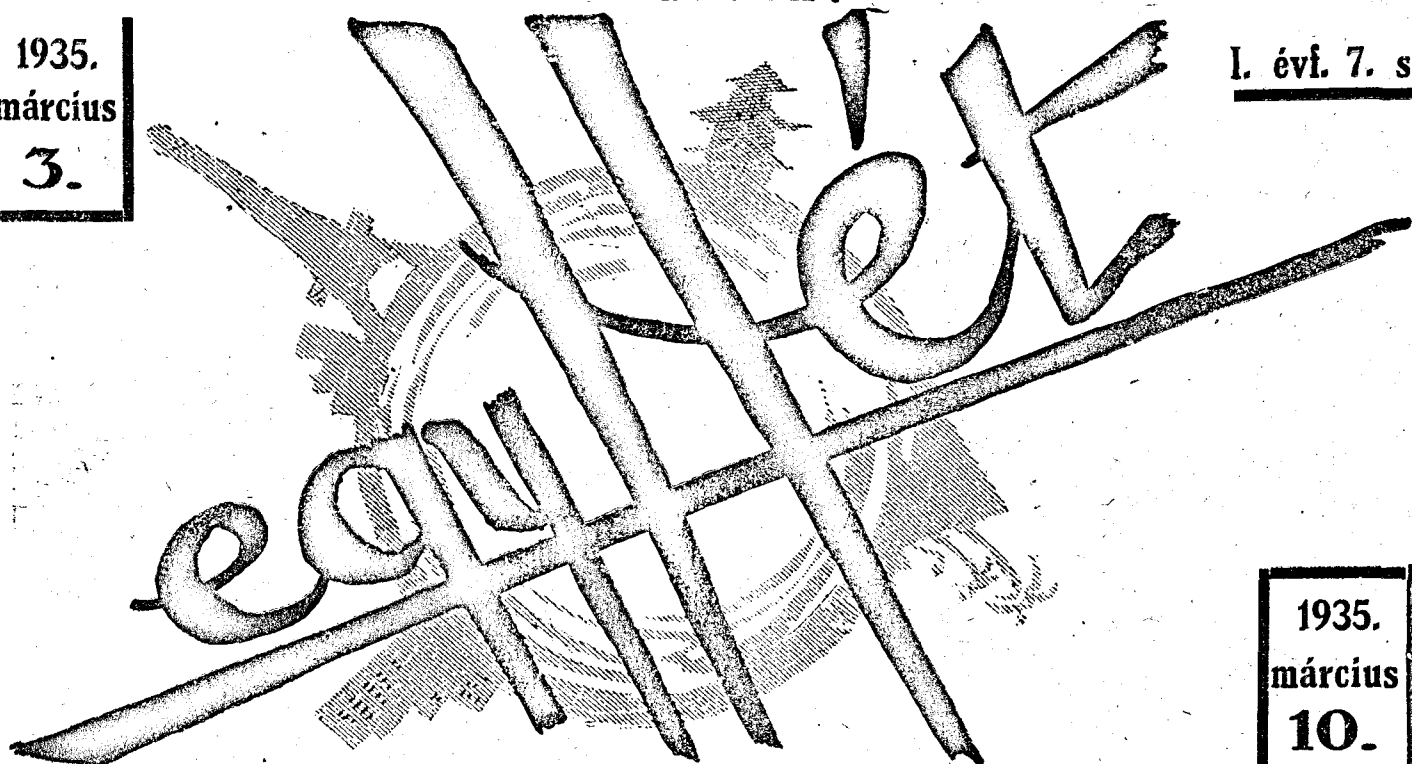


1935.
március
3.

I. évf. 7. sz.



1935.
március
10.

==== BÁRDOS LÁSZLÓ HETILAPJA ====

- Bárdos László: **Az elpolgáriasodott ujságíró**
 Dániel János: **A cinikus Vaida és a kisebbségi sors**
 L. Fauchtwanger: **A hölgyekkel szembeni igazi viselkedésről**
 (Ford. Méliusz M. József)

Az anya és a gyermek a Szovjetunióban

- Faragó F. Imre: **A japán-német-lengyel trojka
új kereszties hadjáratra készül**
 Radó Árpád: *Ne sirj bébi* (Regény)
 Németh László: **Lesz-e reform Magyarországon?**
Pestia, az uri gyilkos
 Gyárfás Endre: **Drágaság és kontingentálás**
 Ami a titkos diplomácia mögött van - Prerau Margit: Telaviv
 Erdélyi Ágnes: Kultura lenn és fenn stb. stb.

Az elpolgárijasodott ujságiró

Irta: BÁRDOS LÁSZLÓ

Meghalt egy szerkesztő, akivel lezárult egy korszak. Az a néhány évtized, amely alatt a Dunavölgyében a liberális szellemet ébresztő és árasztó kapitalizmus felfejlődött, naggyá nőtt és kiélte magát. Fehér Dezső a *Napló* kiadó szerkesztője együtt serdült az előretörő vidéki várossal. Ahogy a provinciális sár és por elmaradt a Köröspart belvárosi szegélyeiről és utat nyitott az iparosodás és kommercializálódás folyamatainak úgy szerzett a korára éber ujságiró nyomdát, üzletet, társadalmi tekintélyt. Célok és lendületek ott torpantak meg csupán, ahol az ezeréves feudálizmus még tartotta bástyáit, melyet egy új megvagyonosodott középosztály ostromolt. S ez a város, ahol Somló Bodog tanította a társadalomtudományt és Agoston Péter tartott vasárnapi iskolákat, előbb látott szociális szemmel mint a zsiros Debrecen, a barackszagu Kecskemét, vagy a hason számarányu városok közül az erdélyi arisztokraták illatában fürdőző hajdan kincses Cluj.

Bihar a nemzetiségi tenger félszigeteként is elevenebben érezte volt a század hangosodó problémáit. A Magyar Korona kévéházban, amely az internacionálisabb és modernebbül hangzó *Royal* nevet vette fel, együtt ültek, de külön asztaloknál a birtokos zenitrik s a gazdagodó terménykereskedők és valahol a dominó és kalábríász-partik tövében vagy szembe az Emkében, a felszálló füsttengeri ott találta a melabus román intellektueket, néhány ügyvédet, orvost s közöttük a spriccerző vagy sakkozó *Lascu* Demetert, az *agitátort*.

A városházi tanácsurak szobáiból hirdetések és előfizetések után loholó Fehér Dezső — két konkurenciával: Sas Edével és *Laszky* Arminnal kellett megküzdenie, — a melléje kerülő, szilágysági kurtanemes sihederben jól látta meg az alkalmas személyt és különö tehetséget, akivel szövetkezni lehetett, aki maga is ebsorsra kény-

szerült a páváskodó Tisza slepp, a Miskolczyak, Órleyek, Ertseyek között. Ők voltak a megye, az ország igazi urai. Kuriáikat talán sohasem látta belülről az az Ady Endre, akiben szittyia dac feszült és semhogy a melegvérű zsidó szalonok lírikus szeladonjává zülljön, mint utána Emőd Tamás, vagy Zsolt Béla, bárhogy is szeretne volna Fehér Dezső otthonossá tenni a Sas utcán vagy a Zöldfa utcán, inkább vállalta az önkéntes és tetszelgő társadalom kivüliséget, a Pollák bodegát, a vak Gyulát és a verset:

Mit bánom én, ha utcasarkok rongya..

A kikeresztelkedett *Laszky* Arminnak szabad bemenete volt a főispánokhoz, a katolizált és kuruckodó Sas Ede mögött ott állt a 48-as polgárság, élükön a tunya *Szokollyval*, („Egyefene, ha nincs más, jó lesz *Szokolly* Tamás!”) és a fiatal és törekvő *Adorján* Emillel, aki akkor még nem építette fel a Fekete Sast, de már volt egy palotája, sok hive és erős üzleti ösztöne. Fehér Dezső irányát, helyét, könnyen lehetséges, csak ottan kereste volna, ahol később megtalálta, de így csakugyan végzetszerűen jelölte ki számára a sors, hogy a radikális polgári gondolatoknak legyen a szószólója. S ilyképen tanítson, irányítson, lelkesítsen egy oly fiatal gárdát, melyet születése, kultúrája s nem utolsó sorban osztályhelyzete a szaporodó városi proletáriátus felé terelt.

Edelmann Menyhérttől a *Katz* *fivére*kig, ez volt az a szándékos irányvonal, amit itt-ott egy kis politikai opportunizmus kedvéért és kivételével Fehér Dezső, mint inkább ösztönös mint öntudatos

hitvállalást követett. Az idők sodrában álló ember volt Fehér Dezső, olyan ballasztal vállain, mint egy komolytőke nélküli kis vállalat, amelynek a sorsához, család és alkalmazottak egzisztenciája fűződött. Ezért értjük meg küzdelmeit, apró de jellegzetes nünaszokat az életéből, a fáradt evakuálst, amellyel egy gazdag koponya fényes eszmetartalékait hovatovább egészen kiürítette. A nagy rückkonzentrierungot, ahol már minden tett és gondolat a mindennapok követelőző számláira íródhatik:

A magyarság változó életében nem lett belőle árvizihajós, de olyan sem, aki közben a hullámok hátáról minden elszabadult értéket a maga bő csuklyája alá csaklyáz.

Azt, hogy új Mózesként egy táruoló Kanáánról proficiázzon, a jövőt hirdesse, aki annyira a multban gyökerezett, nem tehetette, nem is tette. 66 éves volt és jobban kellett robotolnia, mint 25 éves korában. Főuri bő megélhetésben sohasem volt része, legkevésbé élete utolsó időszakán. Nem véletlen, hogy Fehér Dezsőt éppen úgy kisemmizte ez az élet, mint egykori ellenfeleit, akikkel szemben és akikkel egyidőben küzdött: a koldusbotra került Sas Edét, a szegénységbe zuhant *Laszky* családot. Ő is szegényen halt meg, egészen. S már csak azért sem hiába, mert pályafutása példázza azt a hiábavalóságot, amely az osztályokra tagolt társadalomban nem érhet el sem munkával, se tehetséggel, még csak morális engedmények segítségével sem, igazi nyugalmat és szilárd, időálló biztonságot.

Dániel János:

Vaida cinizmusa és a kisebbségek sorsa

Február elején a nemzeti paraszt-párt két veszekedő vénasszonya: Maniu és Vajda a párt végrehajtó bizottsága előtt farkasszemet néztek egymással. A harc közöttük tulajdonképpen a hatalomért folyik, de ebben az esetben egy kis vidéki botrány miatt kerültek szembe. U. i. Tilea a belpolitika intrikáinak rejtélyes kovásza, nyilván provokációs szándékkal kizárta Maniu híveit a nemzeti-parasztpárt sibiui tagozatából és Maniu emiatt kért teljes elégtételt a végrehajtó bizottságtól.

Mihalache, aki tehetetlenül és oportunistusból nem akar szakítani sem Vaida felső kapcsolataival, sem a Maniu titok körül terjengő mithosszal és szimpátiával, ezúttal az egyensúly kedvéért Maniunak adott igazat és Tileat keményen megdorgálta. A lapok már már tele voltak Maniu meglepő győzelmének a szenzációival, amikor Vaidának koloszszerű ötlete támadt. A közvélemény legnagyobb meglepetésére a vita hevében a vén cinikus felállt és indítványt tett, hogy a párt tegye programjává a numerusz valahúcs alkalmazását nemcsak az állami hivatalokban, hanem a gazdasági és szabadfoglalkozású pályákon is.

Vaidát indítványában nem zseniorozta az, hogy két évtizeddel ezelőtt a magyar parlamentben a demokráciáért és a nemzetiségek jogaiért képes volt egy egész ország közhangulatát maga ellen korbácsolni. Sőt még az sem bántotta lelkiismeretét, hogy, nem két évtizeddel előtte, hanem csak néhány hónapja, az összes román államférfiak közül ő volt az egyedüli, aki egy budapesti ifjusági egylethez intézett levelelpen a magyar-román együttműködés mellett emelte fel szavát. „Csak az ökör következetes” mondotta Vaida ugyancsak a nemzeti parasztpártnak egyik végrehajtóbizottsági ülésén. Különbén is most nem elvekről volt szó, hanem csak arról, hogy a közelebbre várt kormánykriszre kinek legyen sánza.

Maniu beugrott Vaida farkasvermébe és az a Maniu, aki a múlt évben a Románia Noua hasábjain antiszemita hurokat pengtetett és aki-

nek a javára a vasgárda Erdélyben nyilvánosan átcedálta szavazatait, védelmébe vette a kisebbségi jogokat. Maniu beszédében a gyulafehérvári pontokra és a francia forradalom szabadság vívmányaira figyelmeztette Vaidát. A liberális államkorhadt eszméiről beszélve Maniu nem tudta, hogy osztálya már régen sutba dobta a francia forradalom vívmányait és most új ideálnak: a fasizmusnak hódol. Amikor kijött a végrehajtóbizottság üléséről, hívei figyelmeztették Maniut súlyos taktikai hibáira s megértették vele, hogy az ország mai, hamu alatt izzó közhangulatában polgári államférfi nem beszélhet demokráciáról, mert a speciális jelszavakkal szemben már csak a numeruszoknak van még némi agitációs ereje. Allítólag emiatt a délutáni ülésen Maniu „magyarázatokat fűzött” délelőtti beszédéhez, amelyeket nyilván félreértettek és elismerte, hogy Vaidát indítványában a legtisztább jóhiszeműség vezette. A kocka azonban már el volt vetve és a sajtó Vaidáék szenzációs indítványával volt tele. Clujon őt ünneplik.

A sovinizmusnak ez a licitálása esztendőnk óta így folyik Maniuek és Vaidáék és általában az összes polgári pártok között.

És senkinek sem okoz lelkiismereti kérdést, hogy a nemzeti gyűlölködésnek ez az árverezése más nemzetiségű lakos bőrére és életére megy. A román honatyák úgy vélik, hogy ma már a hatalom birtoklása áldozatokat követel, miért ne lennének azok a kisebbségek.

A román középosztály, amely most éli első krízisét, természetesen örvend Vaidáék állásfoglalásának. A román munkanélküli intelligencia, amely azon töprengett, hogy a kilátástalan krízisből kiutat találjon, kapva kapott az alkalmon, hogy bármiféleképpen állást, színekurát és mellékjövedelmet kreáljanak neki.

A baloldaltól arra buzdították, hogy követelje a vagyonok és javak igazságos megosztását, hogy mindenkinek egyaránt biztos és kielégítő

existenciát és a termelésben munkát nyujtsanak. Ez az ut azonban rögs és harcos volt és szembeállította volna őket azokkal az osztályokkal, amelyeknek a vagyon, a termelés és a fegyver a kezében van. A román munkanélküli intellektuelek szivesebben veszik azt a megoldást, amely kevesebb ellenállásba és nehézségekbe ütközik. A Vaidáék buzdítása erkölcsi bátorságot nyujt nekik, hogy követeljék a kisebbségek és a gyengébbek feláldozását és elvegyék állásaikat. A román pártoknak a nemzetiségi uszításban való egymásralicitálása — ha más eszközökkel is — de meghozza azt a fasizta uralmat, amely ma-holnap méltó lesz a Harmadik Birodalomhoz.

Specialități de cafea

JAVANK

kávékülönlegességei a legjobbak

STR. VLAHUTA 52. TEL. 292

Három szó!

Schwartz

kávéja

jó!

Uj keresztet hadjáratot készít elő a japán-német-lengyel trojka

Külpolitikai figyelő

Az angol arkangyal hóna alá nyult a német fasizmusnak. A „Times”-ben lord *Lothian* telfeszti a kérdést: „Mit csinál a Sz. M. ha megerősödik?” és Allen of *Hurtwood* lorddal MacDonalddal bizalmi emberével együtt követeli a versaillesi békeszerződés megsemmisítését, illetve a Harmadik Birodalom azonnali felfegyverkezési jogának az elismerését. Természetesen Németország felfegyverzése után a második lépés a Népszövetségbe való visszahozatala és egy erős Ukrainára kacsintgató blokk létrehozása. Következik ezután a locarnói paktum megerősítése biztosítva Nyugat Európát Hitler esetleges háborus támadásával szemben, ellenszolgáltatásként szabad kezét engedélyezve Hitlernek a szélső keleti háborus operációkban. A londoni légi paktum már az első ballon

d'essay volt, de a franciák csak nagyon biztos, még nagyobb biztonságot nyújtó esetben hajlandók lemondani az orosz barátságról.

Japán, az előőr

Míg londonban a francia és angol kiküldöttek tárgyaltak, a Tanaka terv keresztülvitelén dolgozó Japán imperialisták behatoltak Tschachar és Jehol közép mongoliai tartományba és nyíltan veszélyeztetik a mongol népköztársaságot, mely kollektív alapon berendezett szabad állam.

Ugyancsak ezzel a katonai előnyomulással áll kapcsolatban Hirota japán külügyminiszter ama követelése, hogy a Sz. M. fegyverezze le a szélső keleti határt. Ezzel párhuzamosan megkezdődött a japán csapatok összpontosítása a tanácsunió határától kétszáz kilométernyi távolságra.

Japán közvetlen célja a tschachari kínai csapatok elűzése, a Peking-Sejuan-i vasutvonal megszerzése és Kalgan Mongolia fővárosának elfoglalása vagyis Észak-Kína teljes birtokbavétele.

Hitler a japán militarizmus legfőbb szövetségese

Japán mongoliai előnyomulása élénk visszhangot keltett a világsajtóban, főleg a német fasiszták várják türelmetlenül a dolgok további alakulását. A Saar kérdés iikvidálása után Rosenberg új bombát dobott a világ köztudatába, a Memel kérdést. Valóban a német birodalmi sajtó a legélesebben támadja Litvániát, mely szabad átvonulási területet biztosít a németeknek. A nemrég Memelben lezajlott nemzeti szocialista per alkalmával lelepleződött Hitler nyílt háborus előkészülete egyelőre Litvánia ellen.

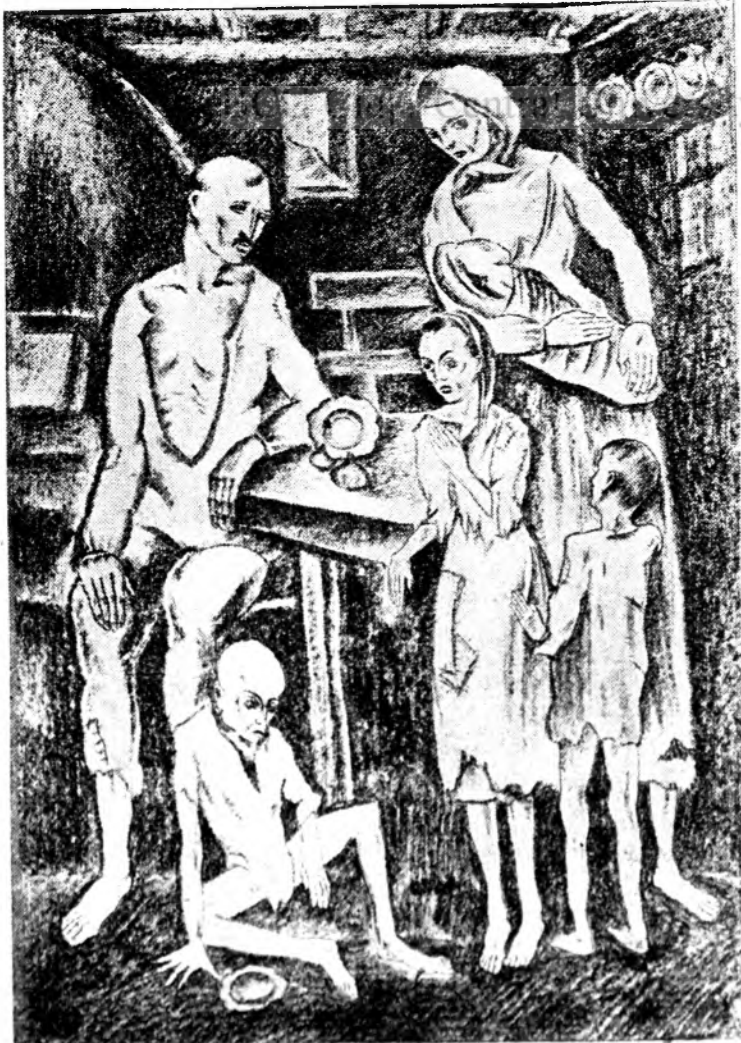
Az S. A. vezérkar vezető organuma az „S. A. Mann” egyik januári száma nyílt magyarázatát adja Hitler oroszellenes támadási szándékának:

„A német történelem érdeköre nyugatról keleti irányban húzódik... Németországban előbb Hitler Adolf, Lengyelországban Pilsudsky kellett felszínre kerülnön. Csak ezek az emberek tudták a célt világosan megmutatni: közös front Oroszország ellen. A német és Lengyelország között megkötött tízéves paktum jelenti az első lépést a két ország együttműködéséhez.

Ime miért halogatja Hitler a keleti paktum megkötését. Hitler nem mondott le háborus terveiről és terve összekovácsolása miatt utazott Göring Lengyelországba, nem pedig a világsajtó által beharangozott hiúz vadászatért. Az ilyen politikai vadászatoknak különben sem hisz már senki. A Beckkel és Pilsudskival lefolytatott tárgyalások alkalmával a keleti paktum elleni ellenállást beszéltek meg és ugyancsak tudott dolog, hogy létrejött egy katonai szövetség a Reichswehr vezetősége és a Lengyel vezérkar közt.

Az angol imperializmus által irányított német-japán-lengyel trió háborus gépezete elindult.

Faraó F. Imre



CSALÁD

Lesz-e reform Magyarországon?

Írta: NÉMETH LÁSZLÓ

Németh László a magyarországi narodniki mozgalom élharcosa Németh László a földnélküli parasztság kérdését tartja felszínre, nacionalista, aki racikális program végrehajtásán szorgoskodik. Maga sem bízik ennek a mozgalomnak a sikerében és az alább következő cikkben gyászfatyolba köti azt a konkluziót, amelyet Németh László levonni készül tanulságként akkor, ha az a nemzeti reformizmus, amelyet a nagybirtok és a banktőke ellen képvisel, minden eredmény nélkül kényszerül visszavonulni azokkal szemben, akik csak jelszavaikban szociálisak „Elsőnek hagyom el a közéletet s hallgatásommal adok igazat” azoknak, — írja Németh — akik másképp akarják megharcolni azt a harcot, mint ahogy a magyar narodniki mozgalom vezetője elképzei. Tehát szerinte vagy háromszin vagy gyászflor.

A cikk első soráiban említett nagy veszély a legutóbbi marseillei eseményekkel kapcsolatos genfi tárgyalásokra céloz.

A nagy veszély elmúlt. A felhőket távoli meteorológiai tényezők, melyekre befolyásunk kevés volt s ezután sem igen lehet sok, elhúzták felőlünk. A szorongást azonban túlkönnyen váltotta fel az indokolatlan megkönnyebbülés. Az emberek megdörzsölték szemüket, mint aki rossz álmodt zavar el és nem egy akad, aki azt hiszi, hogy ha ilyen szépen át lehetett libegni a keskeny pallón, akkor az alatt, csuhaj, nem is volt víz. Mégis: ha a magyarságot ez a megrázkódtatás sem ejti gondolkozóba és újra meg újra hasonló helyzetekbe sodródik, elkerülheti-e akkor, amit most, a sors kedvezéséből, elkerült?

Ha valaha, hát most az ideje, hogy „új életet kezdjünk”. Belátni, hogy magatartásunk ostoba: nem könnyű; hiszen aki belátó, nem viselkedik ostobán. Viszont a veszély ép azért nagy tanító, mert ostobaságunkkal szemben is vannak érvel. Ha ezek az érvek most meg nem győztek róla, hogy a háboru óta folytatott magatartásunkon változtatni kell, miféle érvek győznek meg bennünket a teljes pusztulás előtt?

Mit kellett volna a magyarságnak tennie Trianon után? Megerősödni itt benn s tartania magát odakünn.

Itt: megoldani, ami megoldandó, ott: fentartani, ami fenttartható. A világháboru ithagyott egy csomó határpóznát, ezeket szavalatokkal, káromkodással, emlékalbumokkal ki nem lehet dönteni. Ezek ott maradnak egy új világomlásig. S a mi számunkra addig két kérdés adatott: milyenek legyünk itt s leszünk-e még ott.

Mi ép ezzel a két kérdéssel nem törődünk. A szükséges belső reformok elmaradtak; az elszakított magyarság erkölcsi, anyagi, külpolitikai támogatást tőlünk nem kapott. A belső súlyledést és a külső közönyt egy ostoba revizionista lárna leplezte el, melyet az itteniek meguntak s az ottaniak megsínylettek. Tele volt ez az ország fogatlan oroszlanok bömbölésével; draga táplálékukat az itteniek fizették s bömbölésükért az ottaniakat harpták vissza. Csak magunknak tudunk ártani s az egész világ elhitte, hogy mi vagyunk Európa fenevadjai.

Ez nem mehet így tovább. Tessék a bömbölő hontibu táplálására fordított összeget okosabb dolgokra fordítani. A környező népek a hasunkba látnak, pontosan, ismerik viszonyainkat, mi pedig meg az ottmaradt magyarságot is eifelejtjük s a határon, melyeket odébb akarunk tőlni, kínai falat emelünk tájékozatlanságból. A fizetett siratók és kardtalan kardcsörtetők költségeinek a tizede is elég, hogy az „Auslandsungartumot” legalább szellemiekben megteremtjük. Az irredenta-ódákat szavaló magyar fiatalság pedig tanuljon állami költségen csehül, románul, szerbül ismerje meg a helyzetet, amelybe sorsa helyezte.

Ellenfeleink a határok spiritualizálását kínálják. Nem bárgyúság ez tőlünk: ők tartják fogva a magyarság egyharmadát s az ő oldalukon van a magasabbrendű érv; a humanitás? Vegyük komolyan ezt a spiritualizációt. Annak hogy a magyarság Európában szerepet játszasson még: valóban egy feltétele van: ha a környező határok felengednek s határainkat befolyásunkban terjeszhetjük ki. Csak így tarthatjuk fenn a határontuli magyarságot s így fordíthatjuk magunk felé — érdemekkel, nem áru-lókkal — a környező Székelyfalvak

népeit. A spiritualizálás jobb jelszó mint a revizió. Önzésünk taktikája ha odaát is csak játszanak vele s nagy magyar és középeurópai program, ha megnő a számuk azoknak, akik ott is komolyan vesznek.

Az elvesztett területet vissza szerezni nem lehet, de szívós munkával meg lehet szerezni valami mást a kis népek övében: a magyarság primátusát. Ennek azonban első és egyetlen feltétele: a magyar reform. Magyarországnak egy külpolitikája van ma: a belpolitika. Kifelé hallgatni, befelé tenni: ezzel erősödünk meg kifelé is. A magyar reformnak két nagy akadálya van: egyik a nagybirtok, a másik a banktőke. Az egyik elállja a belső népvándorlás útját, a földönfutók befogadását a nemzetbe, a másik a hitelháboruival földönfutókká teszi azokat is, akiknek van valamijük. A reform első lépése: kinyitni a belső népvándorlás előtt az üres nagybirtokot s állami ellenőrzés alá helyezni, kisemberek javára, a népünkkel szemben közönyös vagy ellenséges hitelt.

Erre a reformra a helyzet ma kedvező. A nagybirtok és a bank elég gyenge ahhoz, hogy a reform akarát térdre kényszeríthesse. Ha a nagybirtok kérdését elválasztjuk az egyházi birtokétól, úgyhogy az utóbbit (szekularizáció helyett demokratizációval) a szegények vagyonává tesszük, az egyház támogatását elvesztett nagybirtok nem tarthatja a nemzet életérdekei ellen előjogát. A banktőke helyzete még rosszabb. Hatalmát az államon belül annak a támogatásnak köszönheti, amelyet az államtól kap. Az ország ki van szolgáltatva neki de ő is ki van szolgáltatva az ország vezetőinek.

Tudom hogy a reform ügye e kedvező helyzet ellenére is rosszul áll: nincsenek tömegek, amelyek kiküzdjék s az állam, amely kiküzdhetné: nagy tohonya bürokrácia: fontos pontokon álmos vagy éppen érdekelt emberekkel. De ép ezért kell ezt az államgépezetet a reform hiveinek bevenniük s az ország javára kihatároználniok. Azokhoz a vezetőkhöz szólok, ahik érzik az adott pillanatban a pszichológiai pillanatot. Most van itt

Az anya és a gyermek a Szovjetunióban

Már az első öt éves terv folyamán sok nő kapcsolódott be a nemzetgazdaságba. A dolgozó nők részt vesznek az üzemek és kollektív gazdaságok munkájában s együtt dolgoznak a férfiakkal a szocializmus építésén. Egyedül az 1931—1932-es gazdasági évben két és fél millióval növekedett a nemzetgazdaságban dolgozó nők száma.

A munkásnők gyermekeinek 40 százaléka gyermekkertben van. 1928-ban 32 ezer gyermek részére volt hely az ipari központok gyermek kertjeiben, 1932-ben már 306 500 gyermek részére. Az első öt éves terv szerint 65 ezer gyermekertnek (ovodának) kellett volna csupán létrejönnie. A tervet tehát messze túlhaladták. A szovjetunió egész területén eddig tízmillió gyermeket gondoztak és neveltek a vadenutaj s a nevelés legmodernebb eszközeivel felszerelt gyermekertekben.

A gyermekek közös ételmezése is terjed. Az ipari városokban naponta mintegy 120 ezer gyermek étkezik közös étkezdében. A szezőngyermekertekben, amelyeket a falvakon szerveznek, 1932-ben 3 millió hely volt. Azóta a helyek száma megkétszereződött.

A női munka olyan védelemben részesül, hogy az anyaság nem iátja kárát. Az anyaság védelme viszont oly fejlett, hogy lehetővé teszi a nők bekapcsolását a termelésbe. Az anya és gyermek védelmezésének legjobb bizonyítéka a gyermekhalandóság csökkenése. 1910-ben ezer gyermekre évente 30, 1928-ban már csak 16 halálozás esett. A halálozás általában 36 százalékkal, a gyermekek

halandósága pedig 43 százalékkal csökkent. A lakosság évente három millióval szaporodik.

Itt kell megjegyeznünk, hogy a Szovjetunióban nem üldözik a magzatelhajtást, csak akkor, ha kuruzsló végzi. Orvosi segítséggel minden nő megszabadulhat magzatától, ha nem kíván anya lenni. Miután azonban nincs munkanélküliség, a gyermekek jövőjét nem kell féltetni, a nők nem fosztják meg magukat, csak ritka esetben magzataiktól.

A törvényhozás a következőkben valósítja meg az anyák védelmét:

1. A testi munkát végző nők lebetegedés előtt és után 8—8 hétig, a hivatalnoknők 6—6 hétig tartó szabadságot kapnak. A biztosítóintézetek 1931-ben terhességi szabadság címén 355.218 személynek 55 millió 617.227 rubelt fizettek ki. Ez az összeg munkanapokban kifejezve 42 millió napot jelent. Ezenkívül 1931-ben a szoptatás idején 33 millió 95 242 rubel segélyben és a csecsemők felruházására 18 millió 886 ezer és 800 rubelben részesültek a munkásnők.

2. A terhességi szabadság ideje alatt nem bocsáthatják el a nőket a munkából. A szabadság végén ugyanazt a helyet kapja meg mindenki, mint amelyen addig dolgozott. Terhes nőt a terhesség ötödik hónapjától kezdve csak saját beleegyezésével lehet áthelyezni.

3. Nemcsak a terhesség, hanem a szoptatás ideje alatt is fokozott védelemben részesül a női munka. Tilos terhes nőtet tu'órátatni, vagy éjszakai munkára alkalmazni. A szoptató nőknek minden 3 és fél órai munka után félórás munkaszü-

netjük van, hogy csecsemőiket táplálhassák. Ezt az időt beleszámítják a munkaidőbe.

Az 1931 ik év folyamán 300.000 szoptató nő kapott átlagosan 45 pernyi szoptatási szünetet, ami együtt 1053 munkahónapot tesz ki. A szoptató nőknek azonkívül joguk van arra, hogy a lakóhelyükhöz közel fekvő üzemekben kapjanak alkalmazást.

4. A terhaségi szabadság ideje alatt a nők a szociális biztosítás folytán segélyben részesülnek, amely a munkakaderek tagjainál a teljes bérrel, a többi nőnél a bér háromnegyed, vagy kétharmad részével egyenlő. A gyermek megszületésekor, majd a szoptatás idején, külön támogatásban részesülnek a nők. Ha a gyermek megbetegszik és szüksége van az anya gondozására, ugy azt szabadságojják. A szabadság ideje alatt segélyt kap.

5. 1920-tól érvényben vannak az egészség- és munkatügyi népbiztosság külön határozatai, amelyek szerint terhes nők élelmiszer vagy jegyvárlásnál, utazás alkalmával, vagy a hatóságokkal való érintkezésben előnyökben részesülnek.

TRITON viz

borral, nüsítő italokkal
vegyítve elsőrendű. —
Orvosilag is ajánlva.

Megrendelhető **Schwartz,**
Vlahuja-u. 52.—Telefon 292.

az idejük! Most mutathatják meg, érnek-e valamit!

Magyarországon ma sok értelmes ember lappang, — tessék fölkuatni, agytrösztö szervezni, a közélet vitális helyeire dugni őket. Idáig ha valaki feltűnően ostoba volt a maga szakjában, az ember rögtön tisztelettel kezdett beszélni vele; biztosra vette, hogy a hivatalos Magyarország mögötte áll. Ha egy Tóth Árpád verset olvastunk, legyintettünk, ez valami szegény éhenkórász; a Petöfi Társaság gyatra zöngemőnyei mögött

azonban, még ha nem is volt ott, mindenki miniszteri tekintélyt szimatolt. Ennek kell most megfordulni. Kellő emberanyag nélkül a reformot elkezdni: örülltség; viszont a reform abban a pillanatban elkezdődik, mi helyt a butasági árfolyama esni kezd.

Nincs semmi okom, hogy bizakodó legyek. Meglehet, hogy egy országnyi sükettség előtt emelem föl szavam. De felemeltem s pecsétül ezt ütöm ide: A reformnak most kell elkezdődni, ezekben a napokban, halálos komolyan, erélyesen, a lassu fejlődés

nyögdelési nélkül. Ha ez nem történik meg, sohasem történik meg s az a magyarság, melyhez nekünk közünk volt, elveszett. Én az első vagyok talán, aki nemzedékem írói közül felcölös állásba került. De ha ez a reform most meg nem indul, elsőnek hagyom el a közéletet s hallgatásommal adok igazat azoknak, akik mint valami hulláktól fertőzött talajt akarják lefordatni az egész magyar középsztályt s növénytelen csikorgó salakkal, de biztos alappal tölteni fel a helyét.

Hogyan készül a nagy vágóhid

Ami a titkos diplomácia mögött van

Henri Barbusse Párisban megjelenő lapja leleplező cikket közöl a német kormány, a nehézipar, valamint a Reichswehr igen gyors „baráti” kapcsolatairól Csang Kai Sekkel a kínai Führerrel. Japán, hogy letörje Amerika konkurenciáját a kínai piacon, előnyben részesíti a német érdekeket és elősegíti a német háborús ipar előretörését. Az ok igen átlátszó: Japán és Németország szövetsége Moszkva ellen. A német militarizmus akciójának rádiusza Kínában a vörös tartományok ellen

harcoló Csang-Kai Sek támogatásában áll.

Még 1934 tavaszán, a tokiói német követségen egy konferencia volt, melyen résztvettek von Dirksen német követ és a főbb követségi tanácsosok, továbbá Ottó Wolff német nagyiparos és Junkers repülőgépgyáros képviselői. A megbeszélés tárgya egy német-kínai repülőgépgyár felépítése volt. A gyárak képviselői aggodalmuknak adtak kifejezést, hogy az éppen akkor megjelent japán nyilatkozat, amely szerint Ja-

pánon kívül más hatalomnak nincs keresnivalója Kínában, hátrányosan érintheti a tervezett vállalkozást.

Dirksen szétosztotta a kifogásokat „minthogy Japánnak Németországtól nem kell félnie”.

Ezzel azonban még nem szüntek meg véglegesen az összes gátások. Lotti az olasz légügyi attaché minden befolyását latba vetette, hogy Olaszország részére megnyerje a repülőgépgyár felépítésének megbízását, t. i. Németország a versaillesi békeszerződés értelmében nem szállíthat hadi repülőgépet.

„Hogyan?” válaszolt Streccius tábornok, Csang-Kai Sek állandó légi szakértője „mintha nekünk nem lenne hadirepülőgépünk? Akkor előbb nézze meg a mi „Ju 52” gépünket”.

Pár hónappal később befutott Schanghaiba ez a repülőgép. Nagy az öröm Csang-Kai Seknél, aki maga vezeti a katonai légi bizottságot. Az olasz ellenállást letörik és a német-kínai repülőgépgyárat a következő alapon építik fel: a részvénytársaság alaptőkéje három millió ezüst dollar, a részvények egyharmadát átveszik Junkers és Ottó Wolff, másik kétharmadát a kínai kormány, melynek egyharmadát szintén Németország finanszírozza kölcsönképen. A német tőkebefektetés nem készpénzben, hanem anyagszállításban történik. Körülbelül 25 millió márkát tesznek ki a rendelések: Németországra minimumán 20 millió márka esik. Egy motoros repülőgépekért 90 ezer frankot fizetnek a kínaiak, többmotorosért 200 ezer márkán felül. És a német nehézipar számláját a kínai vérző tartományok fizetik, akiket naponként bombáznak a Junkers és Ottó Wolff repülőgépei.

Jelentős német nehézipari exportkörökben, mint Krupp és Siemens, Ottó Wolff és Daimler—Benz, Orenstein és Koppel stb, akik a Hitler kormány szovjetellenes politikája folytán elvesztették oroszországi piacukat, az a telfogás uralkodik, hogy Kínát Németország legjelentősebb fel-

Prerau Margit:

Telaviv

Né a képeskönyveket lapozd,
az élet valóságát éljed
Hidd el, a dolgok nem olyanok, amilyenek látszanak,
a kupolák és pálmák is árnyékot vetnek.
Fehér város, álomváros. . . ébren virraszt
kacaja, könnye, dala forróvá izzaszt.
Kék bölcső a tenger, de kit ringat? — gazdagokat,
a szegények mosni járnak oda is
ugy, mint minden más táján a világ-vizpartoknak.
(Már jártak e tájon megváltók, de a világ változatlan maradt.)
Ha Keletről akarnék szólni, azt mondanám:
melegen elömlő sárga fény. . . lágy, tunya mozdulat. . .
De a tánc szilaj, vad!
az ölelés heves,
veszett tűz a csók,
szikrája földtől égig csap,
A Kinereth indigószin kristály
s a Scopus ormán szikrázik a nap.
Proféták lábnyomát fedi a por
a gondolat itt mélyebb, súlyosabb.
Nem a föld szent itt; a kenyér
melyért ép oly kinlódva küzdenek,
mint szerle a világon a szegény emberek.
A lázadás itt oly robbanó őserő, tengeráradat,
ugy érzed, innen csap ki forradalmas lángja a világnak.
Nehezen dolgozom
nekem ne mondja senki, hogy a munkás élete jobb vagy rosszabb
[a kuttyáénál,
közös sorsok ezek.
Telaviv házai cementből és forró verejtékből épülnek
s az utépítők véresre sebzett munkáskezek.

vevő piacává kell változtatni. Arra gondolnak, Kinát minden fontos hadianyaggal ellátni és ellenszállítványként a német hadiipar részére nélkülözhetetlen ércet és ásványokat beszerezni.

Egyetlen országban sem talál Japán folytonos provokációja oly támogatásra, mint a Harmadik Birodalomban és annak sajtójában. Mert a keletkínai vasutak megszerzése hatalmas profitot jelent a Harmadik Birodalom urainak is. És újra itt találjuk Ottó Wolff urat a Neukirchener Kohók tulajdonosát, akivel a sanghaji repülőgépgyár építésénél találkoztunk és akinek keze abban a vasutkörülí játékokban is benne van.

Körülbelül 300 mozdojy leszállításáról van szó a keletindiai vasutak részére és tudott dolog, hogy a német Birodalmi Vasut már tárgyait Ottó Wolffal a szükséges mozdojyok árát illetőleg. A Hitler diktatura politikai támogatásának rekonstrukciósaként Japán nem akar a külföldi konkurenciának rendelkezését feladni, hanem favorizálni fogja a németeket. Itt tekintetbe jönnek azok a vagonrendelések, melyek a keletkínai vasutaknak a széles orosz nyomtávra a normális nyomtávra való áttérést jelentik.

A kínai hadsereg számos repülőgépelhárító ágyúval (7,5 cm. kaliberű) van felszerelve. *Ki szállította azokat? A Bofors svéd fegyvergyár!*

Most tervezik ezeknek a repülőgépelhárító ütegeknek a motorizálását és pedig minden üteg (4 ágyú) tíz szerkocsit és 24 löszerkocsit kap. Ezt szintén Bofors szállítja.

Azonban *ki tulajdonképpen Bofors?* Senki más mint az itteni Krupp üzemeknek testvérvállalata Svédországban.

Jellemző, hogy ezek a szer. és municióskocsik ugyanazoké, mint amelyeket a német hadsereg használ; a Krupp 3 tengelyű Typ L3 H 63. Eme kocsik felszerelése az utolsó számszámig egyezik a Reichswehr felszerelésével.

Egy ilyen Krupp gyártmányú municiószállító szekér Bofors általi bemutatása a kínai léghárító csapatok tisztjei előtt nagy meglepetést váltott ki a tisztiek körében.

Augusztus közepe óta egy kínai bizottság tartózkodik Németországban, melyet Pirner őrnagy, Csang-Kai Sek egyik német tanácsadója vezet. Jelentős rendelkezéseket adnak fel a német nehéziparnak, melyből a fentjelöltek csak egy töredéket képeznek.

Érdévi Ágnes:

Kultura lenn és fenn

Oradeának nemrégiben pesti író vendége volt, aki egy itteni előadó és zongoraművészinnel közösen adott estélyt. Az író előjáróban Oradeáról beszélt az oradeaiaknak. Hogy micsoda kis Páris ez. Milyen nosztalgiaiával gondoltak mindig vissza rá azok a művészemberek, akik elkerültek innen. Hogy micsoda kulturváros ez.

Olyan sok szépet mondott rólunk, hogy egy pár percre egész megbüvölten hallgattuk, talán el is hittük, hogy tényleg ilyen nagy-szerű emberek vagyunk. Olyan áhitattal hallgattuk, mintha nem is a mi agyonszapult, unott városunkról lenne szó, ahonnan minden nap fölbször is elvagyódunk. Ugy beszélt rólunk, hogy öntelt sóhajjal emelkedtek a férfi és női mellkasok az estélyi ruhák alatt. A költő megajándékozott bennünket valamivel, amink tulajdonképpen megvolt eddig is, de nem tudtuk róla. Ugy jártunk egymással és városunkkal, mint ahogy egy férj járhat unott feleségével, akibe a barátja váratlanul bele-szeret. Egyszerre neki is értéke-sőbb lesz. Szóval igen kultur-népeknek, európaiaknak éreztük magunkat és ettől fogva csupa jóindulatú lelkesedés voltunk a költő-vel szemben, aki így szörmentén megsimogatott bennünket.

Később a művésznő adott elő a költő verseiből olyan átérzéssel és melegséggel, hogy a versek új ragyogást kaptak tőle. Utána leült a zongorához és egy scherzot játszott, ami ugyanazt a hangulatot keltette, mint az előbbi vers. Ede-sen, könnyűn és kacagón táncol-tak, röpödték a hangok, olyan tökéletes valami volt, olyan ritka pillanat, ami művészeknek is ritkán adatik meg.

Nagy volt a csend, még fészke-lődni, sőt köhögni is elfelejtettek, amikor az első akkordok után, a hálám mögött elég hangosan sut-logó női hangra lettem figyelmes. A hang a következőket suttogta: „Nahát, igazán nagyon tehetséges ez a lány — kívülről játszik”. Így mondta, mint csalhatatlan tanu-jelét a tehetségnek és művészet-nek, hogy „kivülről játszik”. Ebből a csodálatos pillanatból ő mind-össze ezt látta, ezt a kívülről ját-szást. Uram Isten, — gondoltam tökéletesen kiközkentve minden

szédületből — ki lehet ez. Óvalo-san hátranéztem, ott ült intelligen-sen és magabiztosan derékig de-koltált ruhában és a szomszédja természetesen rábólintott erre az angyali műbírálatra.

Milyen szerencse, hogy szegény művésznő nem hallotta. Hogy hullott volna le megbénulva a két keze, ha tudja, hogy kiknek ját-szik (bocsánat a kivételeknek).

Azért merek csak most írni er-ről, mert remélem a pesti költő ur sem fogja ezt a pár sort most már elolvasni, nem szeretném föléb-reszteni ránk vonatkozó illuzióiból.

A napokban egy könyvkereske-désben volt dolgom, este zárás előtt valamivel. Egy parasztember jön be a boltba, félszegen megáll, leveszi a kucsmáját és várja, hogy megkérdezzék mit akar. Mikor a segéd odamegy hozzá, azt kér-dezi tőle, hogy a Világlexikont lehet-e itt kapni. A segéd rámnéz. Lehet — feleli. De minek az ma-gának bácsi?

— Hát kérem azért, mert meg van nekem már pár kötet belőle, szeretném kiegészíteni, hogy mind meglegyen.

Kezd érdekelni ez az ember, előbb gyanakodva nézem, de nem műparaszt, hanem rendes beke-cses, csizmás bihari kiejtésű em-ber. Elmeséli felbátorodva, hogy vincellér Oradea mellett és nagyon szeret olvasni. Minden héten uj-ságokat vásárol. Szegény ember vagyok, — mondja — de erről nem tudok lemondani. Egész ka-zal lapom és könyvem van ne-kem otthon, a Világtörténelem husz köteté is mind megvan. Na-gyon szeretem én azt olvasgatni. A Műveltség Utjából is van pár kötetem, abból szeretném a többi köteteket is megvenni meg a Lexikont, ha nem volna drága.

Száz lei egy kötet, — adja meg a segéd a felvilágosítást. Híjnye, az bizony kicsit sok, vakarja füle-tővét a bácsi, de gyűjteni fogok rá. Megbeszélem a feleségemmel és vissza fogok jönni, bucsuzik végül.

Mikor elbaktat, a fenti jelenetre gondolok és szégyenkezem, hogy nekem bizony nincsen meg a Lexikon egyik köteté sem, míg ennek a szegény parasztnak volt ilyesmire pénze. De aztán felvi-dulok. Nincs veszélyben a kultura, új szomszjas tömegek fordulnak felé és örülnek ajándékainak.

Lion Feuchtwanger:

A hölgyekkel szembeni igaz viselkedésről

B. W. Smith ur meglátogatta az amergauai ünnepi passziót.

Érezte a remélt felemelkedettséget és az unalmat, amit mindenesetre már előre számításba vett.

És mindezekhez jutányosan, szinte ingyen jutott hozzá,

különösen a Krisztus alakítója Mr. Lang, legalább 150 dollárra rendítette meg legott.

Amikor azonban arról értesült, hogy ez a Krisztus a szobalányok borraivalóit egyszerűen magának tartotta meg

és ebből botrány, sőt ügyészségi feljelentés lett,

felháborítónak találta B. W. Smith ur az esetet, férfiassága, lovagias lelkülete tüstént tüzet fogott

és széttépte a csodált Krisztus képét az autogrammal együtt, amit pedig tiszteltbe kapott tőle.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

B. W. Smith ur német hangosfilmben látta azt az izgalmas jelenetet,

amelyben a fiatalember motorja társulására rántotta az elcsábított hölgyet és azután, opportunistá okokból, midőn az üldözők már egészen közel értek, az elrabolt hölgyet egyszerűen félredobta — az árokba.

És B. W. Smith ur ezt felháborítónak találta,

százszázalékos tiltakozásának jeleként

több lövést adott le az udvariatlan árnylovagra és szó nélkül lepengetett 70 dollárt a lepedőért, amit megrongált, kártérítésképen.

B. W. Smith ur cserép-tégla gyára a gazdasági válságtól súlyos károkat szenvedett

és Smith ur üzeme irodáiban racionalizálásra kényszerült.

Felhatalmazta tehát Miss Silvert, női személyzetfőnökét, hogy

végezze el a szükségeseket: értesitse a történetekről az ügyben érdekelt huszonkét hölgyet.

Miss Silvert 22 sápadt arc vette körül, elveszítette az egyensúlyt,

sőt, elveszítette higgadt önuralmát és ő maga is szemmeláthatólag elsápadt,

majd elájult, ami B. W. Smith urat sajnos arra kényszerítette,

hogy Miss Silvert a következő terminusra a 22 hölgyel együtt elbocsássa.

Fordította: **Méliusz N. József**

Gyárfás Endre:

A drágaság és a kontingentálás

A romániai szegényemberek millióit olyan drágulási hullám fenyegeti, melynek bekövetkezésével csak a nyitottszeműek élcsapata számolt.

A krízis nemcsak a gazdasági elmentéket leplezte le, hanem megfelelő pozitív eltolódásokat idézett elő a rend értelmében és elpusztította a polgár jóhiszemű elképzelését a szabadságról, a szabad kereskedelemről és az állami beavatkozás lehetetlen voltáról. A megcsökkent profit nálunk is siettette a „legfelsőbb gazdasági érdekek” vagyis inkább érdekeltségek ténnyel való elfoglalását. A kereskedelem és ipar gyorsvonalon sebességgel haladt a gazdasági krízis vágányain a tőkekonzentráció felé. Ma már utólrátuk Nyugatot. A tőkekonzentráció folyamata befejeződött. A mi kereskedelmünk és iparunk is néhány belföldi és külföldi kezében van. Annnyira szűröstől-bőröstől, amennyire csak szükséges ahhoz, hogy a gazdasági ellentétek egykézbe sűrített fegyvellemmel eliminálhatók legyenek. Eliminálhatók legyenek például egy jó sztrájk törvénnyel. Vagy eliminálhatók legyenek úgy, hogy a válság terheit állami beavatkozás útján, például adóval vagy hogy a témára térjünk, a kontingentálással, a mindennapi megélhetésért, küzdő szegényemberek vállaira hárítsa.

A kontingentálás folyamata már két évvel ezelőtt megkezdődött. Miután a zsákuccába jutott kereskedelem (szabad kereskedelem) nem biztosíthatta valódi urainknak, a monopol tőkésnek megszokott jövedelmét, a kereskedelmet a maguk javára és hasznára guzba kötötték. A kötetést aszerint fokozták, ahogy a világhátrézt nőttön-nőtt és a szabad kereskedelemről alkotott naiv elképzelés mindinkább teherré vált. Ma már a fogyasztási cikkek 90 százaléka kontingentálva van. A tönkremenő középosztály, kispolgárság, kis-kereskedők tízezrei szegényednek le a kontingentálás miatt előálló irtózatossá drágulás folyamán és nő a munkásság nyomora. A városi lakosság sorban lemond mindennapi ételmeztéséről, de a kontingentálás harminc

közvetítő cég és hat finanszírozó nagy bank kezében a legragyogóbb jövedelem-orgia, amit csak az összeroskadó „alvilág” bőrén valaha is rendeztek.

Ezen a héten a kávé kiloja (értve ezalatt az olcsó kávé, a munkás, a hivatalnok kávéját) 63 leiről 110 leire emelkedett. A bors 60 leiről 98 leire, a rizs 12 leiről 24 leire, a vanília 1200 leiről 2400 leire. Vagyis átlagos 80 százalékos drágulás állott be a mindennapi fogyasztási cikkekben. Hogy ez a guzsbakötött kereskedelem következménye és annak a természetese és folyamánya, hogy a kereskedelem egy pár ember, illetve vállalat kezébe került, erről nincs is mit vitatkozni. Azt is maguktól bizonyítják a fenti adatok, hogy az állami beavatkozás, a megfelelő rendelet kiadása és az ezen profitáló vállalatok között meg van az összefüggés, éppen úgy, mint a sztrájk törvény és a kontingentálással piacra segített belföldi gyáripár között.

Az így kíségetett gyáripár is hatalmasan kivészi részét a konjunkturából. Nem csoda ez sem. A gyáripár, a felvett kölcsönök és részvények útján éppen úgy annak a pár banknak és tőkeérdekeltségnek a kezében van, amiben a kereskedelem. (Amelyik pedig nincs ott, azt halljuk is panaszkodni a „nyersanyaghiány” miatt. A szövetek a nyártól őszig 20 százalékkal, őszől mostanig újabb harminc százalékkal emelkedtek. Ma már ötven százalékkal drágábban veszünk ruhát, mint tavaly.

A többi ipari cikkekben is így ment a dolog. A kereset az érdekelt tőke számára két oldalról is lefölozhető. 1. Lefölozik a kontingentálás útján. Például a cipőkrém nyersanyaga, a terpentin külföldi, a cipőkrém tehát tíz százalékkal drágult. Vagy a szappan nyersanyaga, a gyanta külföldi, a szappan tehát épúgy száz százalékkal drágulni fog, ahogy a gyanta is 12 leiről 24 leire emelkedett.

2. Lefölozik a hatósági segítséggel monopolizált piac útján, vagyis avval

a ténnyel, hogy konkurencia nélkül egyedül állnak a piacon. A textiliparban például, ahol mindezek tevéjébn kartell is van, egyenesen korlátlan annak a lehetősége, hogy az árakat emeljék. Ezért emelkedtek is az árak 50 százalékkal. Valóban csak az az egyszerű valóság akadályozza meg irreálisabb áremelést, mert a vevőközönség még az ötven százalékos is csak igényei csökkenésével bírja.

Ezek után természetes, hogy a nagyipar és nagykereskedelem koncentrált, egy két kézbe futó érdekeit megvédő hatalmi apparátust (mondjuk: a vámhivatalt) is mi tartjuk fent. Az általános dráguláshoz ennek következtében hozzájárulnak a fogyasztási adók is. A szesz 8 leiel, a cukor három leiel drágul a fogyasztási adó miatt, a kenyérbélyegek kibocsátása már csak percek kérdése.

A drágulás milliók egzisztenciáját, milliók mindennapi betevő falatját veszélyezteti. A fogyasztó gyermeke leszokik a kávéról, a cukorról, a kiskereskedő lassan szintén tönkremegy. És mindezek fölött ott tesped ez a kövér haldokló, mely utolsó életerejéhez milliók és milliók vérét használja fel anélkül, hogy a maga teste hizlalásán kívül bármi is érdekelné, vagy saját maga helyzetét megoldaná.

Tudja Ön már,
hogy mi az a

TRITON VIZ?

Pastia, az uri gyilkos

Azt senki sem mondhatja, hogy Pastia Constantin nem volt tekintélyes ember. Mellére hulló hosszú fekete szakál ékesítette arcát, táblabírói rangot viselt, birtoka volt, petróleum forrása és pénze a bankban. Egyszóval tekintélyes ember: földig hajoltak előtte a parasztlak, mikor falusi birtokán járt, remegtek előtte bűnösök és ártatlanok, mikor fekete tallárjában, aranyozott szegélyű bírói kalappal a fején itélkezett felettük. Nőkben sem szenvedett hiányt, gazdagsága, társadalmi állása folytán minden szeszélyét kielégítette. Egy nap Bucureşti-ben letartóztatják: megöli házvezetőnőjét, akivel együtt élt. Általános konsternáció. Egy táblabírógyilkos. A rendőrségen bevallja tettét, hiába, ő a bűnös. Elviszik házára, a gyilkosság színhelyére, rekonstruálni a bűncselekményt. Az egész ucca várja, ahonnan mint félelmetes kényur távozott, ahol terrorizálta a városnegyedét — pofákat osztott, szitkokat szórt, elszerezett ártatlan lányokat a táblabíró ur! — és ahova mint gyilkos tért meg. A büntény felelevenítésénél közömbösen viselkedik; tesz, vesz a szobában, rendezget; pedáns ember. Még az sem hatja meg, mikor a megfélemlített, elfojtott gyűlölettől hangos ucca szegény embereiből kitor a felszabadult harag, szitkokat szórnak és lincseléssel fenyegetik.

— El akart menni, ráirányítottam a vadászfegyvert, mondtam, hogy lelövöm, ha megteszi. Mikor mégis ment, meghúztam a ravaszt... Vall cinikusan és vérbajára hivatkozik. Ez a mentsége.

Egy riporter leulazott a falujába, ahol a birtoka van. Kiderült, hogy tavaly egy másik volt házvezetőjének oszlásnak induló holttestét ásták ki kertjében a munkások. — Régi százados csontok — állapították meg, Hősi halottak — lehet. A jégtáblákkal borított zajló folyóból női holttestet halásznak ki. Ez is házvezetőnő volt Pastianál. Öngyilkosság — hiszi a csendőrség. A dolog még most sem gyanus. Egy emberre ráló, mert

nem hajlik meg elég mélyen előtte. Ezt már nem lehet eltagadni, elszűlyeszti. Eljárás indul ellene.

Pastia azt mondja, vérbajos. Sokszor beszámíthatatlan. Mindez rendben van. De hogy lehet — még ha valaki vérbajos is, vagy sültbolond — verni, golyót eresztetni emberbe, gyilkolni évekig — büntetlenül?

Pastia uriember, fensőbbrendű ember, az igazságszolgáltatás keze csak akkor éri utól, mikor már befutott/kéjgyilkos, sötét foltokkal tarkított multja van, egy mult amiről már sokan tudnak, de mindenki hallgatott, nem akarta magára zudítani egy kifogástalan-nak címzett, előkelő és befolyásos uriember félelmetes, széttipró haragját.

Ah, a velszi herceg

Ah, a velszi herceg megjárta Kitzhübel havasait, a varázslatos Bécs és volt a bűbajos Dunaparton is, Budapesten. Nem tartjuk a mai világban természetellenesnek — nem a velszi herceget — hanem azt a körülményt, hogy a sajtó számon tartja az elkövetkező Edward György minden lépését. Elvégre az a természetes, hogy a napilapok szervirozzák a redukált fizetésű liziviselő, a leépített alkalmazott és a munkanélküli munkás üres teája mellé, hogy mit eszik reggeltől estig és főképpen mit iszik a velszi herceg. Hogyan keveri a coctailt, milyen pezsgőt bontat az Arizónában, melyik dzseszt rendeli meg a Moulin Rougeban és az a tokaji, amit a csikóbőrös kulacsba csomagolnak ajándékképpen számára száz éves-e kereken, vagy csak 78 éves?

Pardon, az egyik szemfüles riporter azt is megírta, hogy a herceg szárnysegéde egy kolduló láb nélküli rokkanthoz visszaosont és szemérmesen, a herceg személyes megbizásából husz egész pengőt csusztatott a béna hadfi kezébe.

Mit tudunk még meg ezeken kívül?

Megtudtuk, hogy a tiroli táncban hogyan sikerült Gál Francinak megfognia a velszi herceg kezét

rövid egy-két pillanatra, viszont a velszi herceg még egy két pillanatra sem fogott Gál Franci sajnálatára a művésznőn semmit. Megtudtuk ellenben, hogyan feszül az izmos és karcsu, fiús trónvárományoson az uszódrész és hogy nem szereti a fotografusokat. Ejnye a csunyák, pedig minden lépését zavarták.

A legszebb békeévekben, mikor a velszi herceg nagypapája járt, a leggavallérabb uralkodó, Budapesten, nem hoztak annyi részletet az akkori, talán nem kevésbé kitűnő hírlapírók. Főlölegesnek és bántónak találhatták volna a vendég számára, hogy minden mozdulatát ólomba merevítsék, azt a gesztusát is, amivel a borraivalót adta, vagy ahogyan az asztalra könyökölt egyik kezében a vizespohárral, amelyben csak sör habzik. De főlölegesnek találhatta a közönség, a lapolvasó publikum is, hogy a rangrejtett uralkodójelölt, aki egy mindennapi gazdag angol fiatalember álarcát vélte abban, hogy rövid középeurópai kirándulásán csak Chester grófjának hívják és a hajlongó bártulajnak oda is szólt, hogy; *nevezzen csak egyszerűen exellenciás urnak*, nem tudta a mellékhelyiségeket sem igénybe venni leskelődő ujságírók nélkül.

Valóban ez volna ma az ujságírás és az ujságíró hivatása? Kereken tagadjuk!

Feladós szerkesztő: BÁRDOS LÁSZLÓ

Minden cikkért a szerzője felel

Lapfoglaló: „EGY HÉT” Lapkiadóvállalat

Előfizetési díj:

Egy hónap 12 lei, 3 hónap 30 lei, egy évre 120 lei.

Tipografia „MERCUR” S. A. Oradea

RADÓ ÁRPÁD:

Ne sírj bébi

REGÉNY

I.

Délután hatkor egy rendőr kopogtatott az ajtaján. A rendőr árnyéka megnőtt az őszi délutánban, szinte elbástyázta az ajtót, már az egész függöny az ajtó ablakán egy rendőr volt, Péter úgy látta, hogy szétvetett lábakkal és feltartott revolvercsővel áll ott, készen arra, hogy az első gyanus mozdulatra leőjíje Pétert, aki futni szeretett volna, talán éppen azért, mert nem érezte magát bűnösnek. Várta a rendőrt. De az utolsó pillanatig remélte, hogy nem fog jönni, ő, hiszen emlékezett rá, milyen borzalmas emlékekkel hagyta el a „West front 1918” hadszínterét, egyszer egy moziban látta, szörnyű volt, vigyáznia kellett, hogy fel ne ugorjon a székről és el ne ordítsa magát, gyerekként ki az utcára, hé emberek, mindenki nyissa ki a száját, amilyen szélesre csak tudja és ordítson, ami éppen kijön belőle, remélte, hogy mindenki nagy adag mondanivaló gyűlt össze, másfél óra alatt, ezt kellett volna kiönteni az utcára, végigcsurgatni a járdák szélein, ő micsoda szörnyű perverzítés, a mozi bejárata előtt féllábu rokkant és a hirdókban hadirepülőgépek és tengeri flották, ágyuk és tankok és azután a kokain: bomlott erotikájú és ruhájú nők, ő Marlene rekedt hangja a „Kék angyalban”, ha most megőrülnének a filmtkekcsek és tankok gázolnának a Marlene lábain, akkor talán megmozdulnának a székek, de addig semmi sem történik, csak apró kis morajlásai az elszörnyülködésnek, a polgárok ilyeneket mondanak: „Borzalmasan gyönyörű volt” és utána jól megvacso-ráznak, az érzékenyebbek szitkozódznak, hogy ne zavarják az étvágyukat, ezeknek egy kicsit a gyomrukra ment a rendező és nem történik semmi, a rendőr ott áll az ajtóban, ősz van, Péter sohasem volt olyan szomorú mint ezen a délutánon, na igen, most mindent abba fog hagyni, az egész eddigi életet, 22 év, iskolák, barátok, könyvek, nők, utcák, vasuti sínek, pályaudvar, most talán elindul végre, de nem így gondolta, sohasem így gondolta az elindulást, egy megadott irányban és idegen célokkal, amelyeknek értelmét nem akarta és tudta érteni, miért nem megy el már az a rendőr, vagy már nem áll az ajtóban, csak az árnyéka maradt ott és egy kis cédula az asztalon — indulás másnap éjszaka. — Péter gyors léptekkel futott az utcára, hogy még egyszer mindent újra lásson, újra éljen, olyan bágyadt volt, mint az a késői ős, amely a nyomában futott.

*

Bucsuzott. Mindentől és mindenkitől, akikhez valaha is valami köze, kapcsolata volt. Másnap éjszaka indul. Már pontosan egy éve tudta, hogy egyszer elfog így indulni, hogy jönnek érte és elviszik, nem tudja hova, merre. Az egyik könyvesbolt kirakata előtt áll-dogált sokáig, úgy látta, hogy Jarosláv Hasek és Markovits és Remarque lemásztak a könyvespolcokról és elsomfordáltak a kirakat mögé, hogy szégyeljék magukat: ime hát még mindezek után tovább folytatódik a játék, a történelmet ugyanazok csinálják, akik 1914 előtt és még sokáig ugyanazok fogják csinálni, vajjon rólam ki ír majd regényt, gondolta Péter és a többiek-

ről, akik velem együtt indulnak el másnap éjszaka... Tovább, tovább hajszolta magát, egyik utcából a másikba, nem tudta, akarta megérteni, hogy másnap éjszaka indul, újra ahoz a délutáni mozielőadáshoz futott vissza, o miért forgatták le a világ minden mozilepedőjén a „West front 1918”-at, hiába minden, hiába Gläser és Renn. és Barbusse és hiába a huszmillió ember két méterre a föld alatt, amíg sir Bazil Zaharoffnak disztemetést rendeznek majd ha meghal és iparbárok ülnek a gépkocsik süppedő bársonyülésein.

Péter futott a kirakat elől, legszivesebben nem vett volna tudomást saját magáról, háborura előkészítő tanfolyamra megy másnap éjszaka, emlékezett ilyenkor ősszel iratták be az elemi iskolába és később a gimnáziumba, voltaképpen semmi sem történt tehát, most is ősszel kezdődik az oktatás, oh szent társadalmi rend, itt nem lehetnek tévedések, minden pontosan ki van számítva előre, mindenki megkapja a maga adagját, csak a sánták, bénák, nyomorékok a kivételek, o szegény földi páriák, ők nem gyilkolhatnak majd, mert maguk is félig legyilkoltattak, angol kórosak, bordélyházakban születtek, kereszties vitézek, akik nem kell majd hősök legyenek és deliriumos lázban masirozhatnak végtelen mezők felé, egy elmeórház szűk cellájának határain belül.

Péter megméretett, alkalmasnak találtatott és azon az éjszakán feladatott egy marhavagonban, úgy mint régen, a háborura előkészítő tanfolyam egy kis városban állomásozó táborának címére.

*

Tizenkét hónapos volt a kurzus és olyan gyorsan telt el, hogy később már alig emlékezett rá. Ami megmaradt benne: az első éjszaka, amikor állt a pályaudvaron, csomagokkal megrakodva, nehéz bakancsban, hogy lába alatt ropogott a sínpárak közötti uttesten elszórt finom kavicsos homok, magnéziumos fényképfelvétel, az egyik otthonmaradt boldog csinálta róluk, hogy majd utánuk küldje: ilyenek voltak az indulás pillanatában. Azután később, térdig gázoltak az őszi vetésben, a földeken. Péter legjobban a földet sajnálta, az elvetett magot és a parasztot, aki majd aratni fog itten. Már kész lövészárkok vártak rájuk, mint az iskolában a padok, csak el kellett foglalják a számukra megjelölt helyet, oh, roppant egyszerű volt minden, háboru, háboru, volt és lesz, talán már holnap, o kítől függ minden, ezeknek a gyönyörű fiataloknak az élete, akik háborusdit játszottak most egymással, Péter olykor úgy látta, hogy ez a játék véresen komoly, nézte a bajtársak szeméit, amikor rohamra futottak, előrenyújtott szuronnal, o micsoda tűz égett ezekben a szemekben, ahogy egy láthatatlan ellenség felé böktek, nos ki volt ez az ellenség, ezt nem tudta Péter pontosan, hogy abban a pillanatban kire gondoltak, vagy mire gondoltak, kinek a szívét, agyát döfték át, loccsantották szét, kinek, kinek, vagy valóban csak a levegőbe szurtak, a hideg, sivár őszi levegőbe és nem láttak semmit?

(Folytatása következik)